

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање		BOSNA I HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje
---	---	---

ЗАЈЕДНИЧКО ЈЕЗГРО НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ЗА
УМЈЕТНИЧКО ПОДРУЧЈЕ
ДЕФИНИСАНО НА ИСХОДИМА УЧЕЊА

Мостар, 2017.

ЗНПП за умјетничко подручје дефинисано на исходима учења

Координатор пројекта:

Мр сц. Марија Налетилић

Водитељ пројекта:

Даница Васиљ

Консултанти:

Др сц. Јосипа Алвиж

Мр арт. Лидија Владић-Мандарић

Пројектни тим:

Маја Стојкић, директор Агенције за предшколско, основно и средње образовање

Марија Налетилић, шеф Одјелјења за Заједничко језгро наставних планова и програма

Даница Васиљ, стручни савјетник за разредну наставу

Бранка Попић, замјеник водитеља, стручни савјетник за друштвене науке и умјетност

Превод с енглескога језика:

Свјетлана Бјелић, преводилац/извршни асистент

Радна група:

Мр сц. Марија Налетилић, Даница Васиљ, мр сц. Бранка Попић; мр сликарства Тајма Гузин, др сц. Маја Хрвановић, Аида Велић, Јадранка Бешо, Ива Сушац, Марјана Бркан, Тони Злојо, Алма Полић, Тихана Мишкић, Мирјана Шарић, Недим Талић, Кристина Солдо, Анела Браћић и Мубера Муминагић

Пројект подржао Save the Children у БиХ

Напомена

Изрази који су написани само у једном граматичком роду односе се подједнако на женски и мушки род.

САДРЖАЈ:

Увод	4
Заједничко језгро наставних планова и програма за умјетничко подручје дефинисано на исходима учења	6
Табеларни приказ – Области, компоненте и исходи учења за умјетничко подручје у БиХ	26
Схематски приказ области и компоненти	28
Кључне компетенције – прожимајуће теме за умјетничко подручје у БиХ	29
Литература	32

УВОД

Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО) израдила је *Заједничко језгро наставних планова и програма (ЗЈНПП)* за умјетничко подручје дефинисано на исходима учења по већ утврђеној методологији развоја Заједничког језгра наставних планова и програма, односно дефинисане су области које се састоје од компоненти, а за сваку компоненту дефинисани су исходи учења¹, те за сваки исход учења дефинисани су индикатори који одражавају степен достизања исхода учења. Индикатори су дефинисани у складу са развојним узрастом дјетета на крају предшколског васпитања и образовања (узраст од 5, 6 година), на крају трећег разреда (узраст од 8, 9 година), на крају шестог разреда (узраст од 11, 12 година), на крају деветогодишњег васпитања и образовања (узраст од 14, 15 година) и на крају средњошколског образовања (узраст од 18, 19 година). У периоду од септембра до краја новембра 2016. године реализован је процес израде овог документа. У децембру 2016. године завршени су округли столови гдје су васпитачи, учитељи, наставници и професори директно укључени у васпитно-образовни процес имали увид у документ и прилику да дају коментаре, након чега је урађена ревизија и израђена коначна верзија.

Полазна тачка за израду *Заједничког језгра наставних планова и програма за умјетничко подручје дефинисаног на исходима учења* јесте *Идентификација кључних компетенција и животних вјештина у БиХ (2011)*, те резултати анализе важећих НПП-а у БиХ, Канади, Аустралији, Великој Британији, Финској, Словенији, Србији, Црној Гори и Хрватској.

У процесу израде *Заједничког језгра наставних планова и програма за умјетничко подручје дефинисаног на исходима учења* учествовали су представници педагошких завода, Завода за школство Мостар, васпитачи, учитељи, наставници, средњошколски професори, универзитетски професори и стручни савјетници Агенције за предшколско, основно и средње образовање.

При дефинисању мјерљивих, конкретних и јасних исхода учења и индикатора², Радна група користила је глаголе у облику актива презента, на основу ревидиране Блумове таксономије, који одражавају знање, вјештине и ставове, односно компетенције важне за живот у 21. вијеку.

Основа учења умјетничког подручја је:

- развијање креативности и критичког мишљења код ученика као метакомпетенција нужних за њихову квалитетну интеграцију у савремено друштво и ношење са сложеним захтјевима савременог живота;
- развијање опажања, усвајањем визуелног/ликовног језика, као предуслова визуелне писмености;
- практично и теоријско упознавање ликовних техника и алата;
- оспособљавање за разумијевање визуелне околине, њено критичко просуђивање и вредновање, те подстицање на активан допринос њеном обликовању;
- подстицање на учествовање у културним и умјетничким догађајима, упознавање с различитим културним институцијама и развијање позитивног става према културној баштини, истиче се улога ликовне умјетности и стваралаштва у обликовању личног идентитета ученика, идентитета његове уже и шире заједнице, те у ширем друштвеном контексту;
- развијање креативности, подстицање маштовитости и способности изналажења вишеструких рјешења, учење продукције, развоја и реализације идеја, развоја критичности и способности аргументације, његовање индивидуалних особина ученика и његове потребе за стварањем и истраживањем;
- разумијевање мултикултуралности као вриједности у савременим глобализацијским процесима;

¹ Видјети у Прилогу 1. Области, компоненте и исходи учења и Прилогу 1.1 Схема области и компоненте

² Бројеви дефинисаних исхода у Документу прате индикаторе под истим бројем, али за различити узраст

- развој *психолошких принципа* које узима у обзир чињеницу да ученици воле музику и да се њома желе активно бавити (пјевати, свирати), наравно колико је то могуће, јер њихов узраст, потом и школа, нису само вријеме и мјесто припреме за живот, него су и живот сам;
- развој *културно-естетских принципа* које полази од тога да настава музике ученика треба припремати за живот, тј. оспособљавати га да већ за вријеме, али и након школе буде комплетан корисник музичке културе;
- упознавањем музике властите културе и музике свијета ученици развијају свијест о различитим, али једнако важним појединцима, народима, културама, религијама и обичајима, а смисленим повезивањем садржаја и интегративним приступом музичким појавама ученици усвајају музичко-изражајне елементе, идеје, концепте и принципе организације музичког дјела.

Такође, укључене су кључне компетенције - учити како се учи, социјална и грађанска компетенција, математичка писменост, компетенција у науци и технологији, информатичка писменост, самоиницијатива и предузетничка компетенција, језичко-комуникацијска компетенција, културна свијест и културно изражавање и креативно-продуктивна компетенција. Побројане кључне компетенције укључене су у овај документ као прожимајуће теме за умјетничко подручје у дефинисаним индикаторима.³

Циљ *Заједничког језгра наставних планова и програма за умјетничко подручје дефинисаног на исходима учења* јесте развијање пажње и опажања; развијање визуелне/ликовне писмености кроз усвајање, разумијевање и примјењивање основних појмова ликовног језика; развијање ликовног/визуелног мишљења ученика; упознавање различитих облика и врста умјетничког изражавања кроз практичан и истраживачки рад; развијање ликовног стваралаштва и креативног мишљења ученика кроз продукцију идеја и рјешавање проблема; кориштење различитих облика аналитичке и критичке рефлексије на властито и туђе ликовно стваралаштво, те умјетничко стваралаштво ликовних умјетника; истраживање и анализирање утицаја друштвено-историјског контекста на различите појаве и промјене у ликовној умјетности; истраживање и анализирање утицаја ликовне умјетности на друштвене промјене у прошлости и садашњости и њене улоге у популарној култури и свакодневном животу; упознавање ученика с вриједностима умјетничке и културне баштине Босне и Херцеговине, с важношћу њеног очувања и њеном мјесту у глобалном умјетничком и културном контексту; упознавање с различитим музејско-галеријским, умјетничким, научним и културним институцијама као алтернативним мјестима поучавања која омогућавају непосредан додир с умјетничким дјелима, сусрет с умјетницима и различитим стручњацима из умјетничког и културног подручја, те провођење различитих стваралачких и васпитно-образовних активности. Затим створити темељна знања и позитиван однос према музичкој култури свога и других народа, разликовати и вредновати музичка умјетничка дјела различитих стилских епоха, примјењивати основе писмености у подручју музичке културе и умјетности, развијати комуникацијске вјештине путем музичког умјетничког израза, развијати разумијевање и личну одговорност за стваралачки процес, те моћи критички процијенити властити музички израз и израз других, развијати сарадничке односе и емпатију у заједничким активностима и стваралачком раду с вршњацима, развијати креативност као метакомпетенцију, развијати занимање, естетско искуство и осјетљивост, те критичност за визуелну, филмску, медијску, говорну, драмску, плесну, те посебно музичку умјетност и изражавање, развијати позитиван став и бригу за музичку естетику и културу животне околине, те активно учествовати у културном музичком животу заједнице и развијати разумијевање односа између музичке умјетности и стварности

³ Видјети у Прилогу 2. Кључне компетенције – прожимајуће теме за умјетничко подручје

ЗНПП за умјетничко подручје дефинисано на исходима учења

ОБЛАСТ:		1. СТВАРАЛАШТВО И ПРОДУКЦИЈА		
Компонента:		1. Основна изражајна средства и принципи ликовне умјетности		
Исходи учења:				
1. Анализира основна изражајна средства и принципе у властитом и туђем стваралаштву, те умјетничким дјелима.				
2. Процењује и упоређује ликовне принципе у свом окружењу.				
3. Ликовно обликује цјелине полазећи од ликовних принципа.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Уочава ликовне елементе на одабраним умјетничким дјелима. 1.б. Разликује ликовне елементе уз подстицај и подршку.	1.а. Описује основна изражајна средства и принципе у властитом и туђем стваралаштву, те задатим/одабраним умјетничким дјелима.	1.а. Објашњава изражајна средства и принципе ликовне форме у властитом и туђем стваралаштву, те задатим/одабраним умјетничким дјелима.	1.а. Анализира изражајна средства и принципе ликовне форме у властитом и туђем стваралаштву, те њему познатим умјетничким дјелима.	1.а. Даје критички осврт на изражајна средства и принципе ликовне форме у њему познатим и новим умјетничким дјелима.
2.а. Доживљава свим чулима ликовне принципе у непосредном окружењу уз подстицај и подршку. 2.б. Описује једноставним ријечима ликовне принципе у непосредном окружењу на задатим примјерима уз подстицај и подршку.	2.а. Доживљава свим чулима ликовне принципе у непосредном окружењу и описује их на задатим примјерима.	2.а. Упоређује ликовне принципе на примјерима у непосредном окружењу.	2.а. Анализира ликовне принципе на примјерима у непосредном окружењу.	2.а. Функционално и естетски примјењује усвојено знање о ликовним принципима на примјерима у непосредном окружењу.

3.a. Обликује једноставније цјелине уз подстицај и подршку.	3.a. Обликује једноставније цјелине полазећи од постављеног ликовнога проблема.	3.a. Обликује цјелине у складу с постављеним ликовним проблемом.	3.a. Стиче вјештине ликовног обликовања полазећи од разумијевања јединства ликовних принципа.	3.a. Иновира, варира и експериментише у обликовању цјелина полазећи од разумијевања јединства ликовних елемената.
Компонента:		2. Ликовни медији и технике		
Исходи учења:				
1. Истражује различите ликовне медије, технике и алате у властитом визуелном изражавању.				
2. Истражује ликовне медије, технике и алате у умјетничким дјелима.				
3. Повезује стечено искуство и вјештине са знањем из других области и у властитом животу.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Испробава ликовне медије, технике и алате уз подстицај и подршку.	1.a. Испробава самостално ликовне медије, технике и алате. 1.б. Описује и изражава обиљежја ликовних медија, техника и алата.	1.a. Инвентивно употребљава ликовне медије, технике и алате у властитом стваралаштву.	1.a. Експериментише с ликовним медијама, техникама и алатима испробавајући њихове могућности. 1.б. Истражује властити израз.	1.a. Критички просуђује међусобни однос ликовних медија, техника и алата, те формалних обиљежја на примјерима њему познатих и нових умјетничких дјела те у властитом стваралаштву.
2.a. Препознаје и именује неке од различитих ликовних медија, технике и алате уз подстицај и подршку.	2.a. Именује и описује различите ликовне медије, технике и алате.	2.a. Објашњава међусобни однос између ликовних медија, техника и алата те формалних обиљежја на примјерима њему познатих умјетничких дјела.	2.a. Анализира међусобни однос између ликовних медија, техника и алата те формалних обиљежја на примјерима њему познатих умјетничких дјела.	2.a. Критички анализира међусобни однос ликовних медија, техника и алата, те формалних обиљежја на примјерима њему познатих и нових умјетничких дјела.

3.a. Препознаје повезаност властитог искуства и знања о ликовним медијима и техникама кроз игру уз подстицај и подршку	3.a. Повезује усвојено знање о ликовним медијима и техникама с властитим искуством уз подстицај и подршку кроз игру.	3.a. Повезује усвојено знање о ликовним медијима и техникама с властитим искуством уз подстицај и подршку.	3.a. Повезује усвојено знање о ликовним медијима, техникама и алатима са знањима из других наставних предмета те властитим искуством у свакодневном животу.	3.a. Доводи у везу усвојено знање о ликовним медијима, техникама и алатима с властитим искуством.
Компонента:		3. Стваралачки/истраживачки процес		
Исходи учења:				
1. Предлаже идејна рјешења и иновације.				
2. Процјењује и примјењује фазе радног (стваралачког и истраживачког) процеса.				
3. Ствара креације и рекомпонује.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Одговара на предложена идејна рјешења.	1.a. Надограђује предложена идејна рјешења властитим иновацијама уз подршку.	1.a.Надограђује предложена идејна рјешења властитим иновацијама.	1.a. Изражава властити доживљај кроз умјетничку праксу користећи различита ликовна рјешења и иновације уз подршку наставника.	1.a.Изражава властита увјерења кроз умјетничку праксу користећи различита ликовна рјешења и иновације.
2.a. Препознаје фазе стваралачког процеса на основу властитог стваралачког рада уз подстицај и подршку.	2.a. Описује фазе стваралачког процеса на основу властитог стваралачког рада.	2.a. Препознаје редослијед фаза стваралачког процеса и свјесно их користи у организацији властитог рада.	2.a. Анализира и примјењује фазе стваралачког процеса.	2.a. Даје критички осврт на фазе стваралачког и истраживачког процеса.

3.a. Комбинује властите креације уз подстицај и подршку.	3.a. Рекомпонује властиту креацију.	3.a. Рекомпонује предложено рјешење.	3.a. Реинтерпретира идеју умјетничких дјела кроз властите креације и рекомпозиције самостално по задатом медију.	3.a. Реинтерпретира идеју умјетничких дјела кроз властите креације и рекомпозиције самостално у одабраном медију по властитом избору.
ОБЛАСТ:		2. РАЗМИШЉАЊЕ И РЕФЛЕКСИЈА		
Компонента:		1. Визуелно мишљење и писменост		
Исходи учења:				
1. Посматра и уочава, истраживачки, различите визуелне и ликовне садржаје.				
2. Користи визуелни језик у властитом ликовном и вербалном изражавању.				
3. Примјењује властиту визуелну писменост у свакодневном животу.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Одговара на различите визуелне и ликовне садржаје.	1.a. Уочава редослијед фаза истраживачког посматрања и уз већу подршку их користи при уочавању одабраних визуелних и ликовних садржаја.	1.a. Препознаје редослијед фаза истраживачког посматрања и користи их при уочавању одабраних визуелних и ликовних садржаја.	1.a. Користи фазе истраживачког посматрања при уочавању различитих визуелних и ликовних садржаја.	1.a. Самоиницијативно и свјесно истраживачки посматра и уочава различите визуелне и ликовне садржаје.
2.a. Примјењује елементарну ликовну терминологију/ ликовни језик уз подстицај и подршку.	2.a. Примјењује одговарајућу ликовну терминологију/ ликовни језик у опису властитог и туђег стваралаштва, те на примјеру њему познатих умјетничких дјела уз подршку.	2.a. Примјењује одговарајућу ликовну терминологију/ ликовни језик у опису властитог и туђег стваралаштва, те на примјеру њему познатих умјетничких дјела.	2.a. Примјењује одговарајућу ликовну терминологију/ ликовни језик у анализи властитог и туђег стваралаштва, те на примјеру њему познатих умјетничких дјела.	2.a. Примјењује одговарајућу ликовну терминологију/ ликовни језик у анализи и интерпретацији властитог и туђег стваралаштва, те на примјеру њему познатих и нових умјетничких дјела.

3.a. Препознаје основе визуелне писмености уз подстицај и подршку.	3.a. Примјењује основе визуелне писмености на задатим примјерима из свакодневног живота уз подршку.	3.a. Примјењује основе визуелне писмености на задатим примјерима из свакодневног живота.	3.a. Уочава важност властите визуелне писмености у свакодневним ситуацијама, те властитом развоју (самопоуздање, критичност, самосвијест).	3.a. Активно и критички примјењује властиту визуелну писменост у свакодневним ситуацијама, те као средство што квалитетније интеграције у савремено друштво.
Компонента:		2. Знање о умјетности		
Исходи учења:				
1. Истражује дјела и различите врсте ликовних и визуелних умјетности.				
2. Утврђује важност и улогу културно-умјетничких институција.				
3. Анализира како различити контексти утичу на ликовну умјетност (стилске карактеристике).				
4. Примјењује знање о теорији умјетности у истраживању умјетничких дјела.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Уочава и истражује различите облике ликовних и визуелних умјетности кроз подстицај и подршку.	1.a. Именује различите облике ликовних и визуелних умјетности. 1.б. Разликује различите облике ликовних и визуелних умјетности.	1.a. Описује различите облике ликовних и визуелних умјетности 1.б. Упоређује различите облике ликовних и визуелних умјетности.	1.a. Анализира различите облике ликовних и визуелних умјетности.	1.a. Интерпретира различите облике ликовних и визуелних умјетности. 1.б. Критички вреднује различите облике ликовних и визуелних умјетности.
2.a. Препознаје основне културно-умјетничке институције из непосредног окружења уз подстицај и подршку.	2.a. Именује основне културно-умјетничке институције на основу непосредног искуства.	2.a. Разликује културно-умјетничке институције у друштву на основу непосредног искуства.	2.a. Објашњава улогу различитих културно-умјетничких институција у друштву на основу непосредног искуства.	2.a. Критички вреднује улогу различитих културно-умјетничких институција у друштву.

3.a. Није примјенљиво.	3.a. Није примјенљиво.	3.a. Није примјенљиво.	3.a. Описује главне стилске карактеристике на њему познатим умјетничким дјелима уз подршку.	3.a. Анализира главне стилске карактеристике на њему познатим и новим умјетничким дјелима. 3.б. Даје критички осврт на међусобни однос између различитих контекста и стилова умјетничких дјела.
4.a. Није примјенљиво.	4.a. Није примјенљиво.	4.a. Није примјенљиво.	4.a. Примјењује основно знање о теорији умјетности у истраживању умјетничких дјела уз подршку.	4.a. Примјењује знање о теорији умјетности у истраживању умјетничких дјела.

Компонента:

3. Доживљај, анализа дјела и критички осврт

Исходи учења:

1. Анализира умјетничка дјела изражавајући властити критички став.
2. Даје критички осврт и вреднује властити и туђи стваралачки и истраживачки рад.
3. Упорјеђује ликовна дјела и визуелне појаве из непосредног окружења успостављајући квалитативне односе.
4. Анализира примјере културне баштине у БиХ те критички процјењује важност њеног очувања.
5. Доноси критички суд о културно-умјетничким догађајима.

Индикатори у складу са узрастом ученика за:

крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Изражава доживљену емоцију посматрајући одређена ликовна дјела уз подстицај и подршку.	1.a. Описује својим ријечима властити доживљај дјела утемељен на идејним, тематским, садржајним и	1.a. Описује властити доживљај дјела утемељен на идејним, тематским, садржајним и формалним елементима дјела.	1.a. Образлаже ставове о њему познатом ликовом дјелу утемељене на цјеловитој анализи ликовног дјела.	1.a. Бира типове анализа у сврху изражавања критичког става о дјелу те аргументује избор одговарајуће врсте анализе у

	формалним елементима дјела уз подршку.			интерпретацији ликовног дјела.
2.а. Описује емоције које у њему изазива властити и туђи рад једноставним ријечима.	2.а. Описује и упоређује доживљај властитог и туђег рада једноставним ријечима.	2.а. Процењује исход или резултат властитог и туђег рада по задатим критеријумима.	2.а. Даје критички осврт на властити и туђи рад по задатим критеријумима.	2.а. Даје критички осврт на властити и туђи рад те га аргументовано вреднује по задатим критеријумима.
3.а. Препознаје квалитативне односе између ликовних дјела и визуелних појава из непосредног окружења по задатим критеријима.	3.а. Уочава квалитативне односе између ликовних дјела и визуелних појава из непосредног окружења по задатим критеријима.	3.а. Упорјеђује квалитативне односе између ликовних дјела и визуелних појава из непосредног окружења по задатим критеријима.	3.а. Даје критички осврт упоређујући ликовна дјела и визуелне појаве из непосредног окружења по задатим критеријима успостављајући квалитативне односе.	3.а. Даје критички осврт упоређујући ликовна дјела и визуелне појаве из непосредног окружења примјеном знања о историјско- умјетничкој анализи успостављајући квалитативне односе.
4.а. Препознаје кључне примјере културне баштине у БиХ из непосредног окружења уз подстицај и подршку.	4.а. Описује својим ријечима кључне примјере културне баштине у БиХ из непосредног окружења.	4.а. Објашњава важност културне баштине у БиХ из непосредног окружења.	4.а. Поткријепљује аргументима важност културне баштине на основну cjеловите анализе задатих примјера културне и умјетничке баштине у БиХ.	4.а. Критички процењује важност културне баштине у БиХ на основу анализе појединих примјера из непосредног искуства. 4б. Предлаже властита рјешења заштите културне баштине у БиХ.
5.а. Интерпретира на различите начине свој доживљај одређеног културно-умјетничког догађаја уз подстицај и подршку.	5.а. Описује својим ријечима доживљај културног догађања.	5.а. Објашњава својим ријечима властито мишљење о културном догађају усменим или писаним путем.	5.а. Демонстрира културу посјеђивања изложби и културних догађаја континуираним биљежењем својих размишљања о виђеном.	5.а. Даје критички осврт на одабрани културни догађај поткријепљу- јући аргументима важност тога догађаја за њега самога као и за ширу заједницу.

				4.б. Учествује активно у културно-умјетничком животу на нивоу локалне заједнице.
ОБЛАСТ:		3. ЕСТЕТИКА, КОНСТРУКЦИЈА, ФУНКЦИЈА		
Компонента:		1. Активан однос према визуелној околини		
Исходи учења:				
1. Истражује простор примјењујући знање о архитектонским дјелима и урбанистичким цјелинама (у непосредној околини).				
2. Утврђује важност квалитетног обликовања и естетике употребних предмета примјењујући знање о примијењеним умјетностима и дизајну.				
3. Анализира визуелне знакове примјењујући знање о визуелној комуникацији.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Истражује непосредно простор и уочава односе елемената кроз функцију и естетику на основу виђеног те примијењује искуства у властитом стваралаштву уз подстицај и подршку.	1.а. Истражује непосредно простор и уочава односе елемената кроз функцију и естетику на основу виђеног те примијењује искуства у властитом стваралаштву уз подршку.	1.а. Истражује непосредно простор и на основу властитог искуства описује међусобни однос функционалности и естетике у архитектури и урбанизму те примијењује искуства у властитом стваралаштву уз подршку.	1.а. Истражује непосредно простор и на основу властитог искуства анализира међусобни однос функционалности и естетике у архитектури и урбанизму те примијењује искуства у властитом стваралаштву уз подршку.	1.а. Истражује непосредно простор и на основу властитог искуства утврђује важност међусобног односа функционалности и естетике у архитектури и урбанизму те примијењује искуства у властитом стваралаштву и истраживачком раду.

2.a. Истражује непосредно употребне предмете и уочава односе елемената кроз функцију и естетику на основу виђеног те примјењује искуства у властитом стваралаштву уз подстицај и подршку.	2.a. Истражује непосредно употребне предмете и уочава односе елемената кроз функцију и естетику те примјењује искуства у властитом стваралаштву уз подршку.	2.a. Описује односе функционалности и естетике на њему познатим и одабраним примјерима употребних предмета, примјењујући усвојено знање о примијењеним умјетностима у властитом стваралаштву уз подршку.	2.a. Анализира односе функционалности и естетике на њему познатим и одабраним примјерима употребних предмета, примјењујући усвојено знање о примијењеним умјетностима и дизајну у властитом стваралаштву.	2.a. Даје критички осврт на однос функционалности и естетике на њему познатим и одабраним примјерима употребних предмета, примјењујући усвојено знање о примијењеним умјетностима и дизајну у властитом стваралаштву.
3.a. Истражује визуелне знакове у непосредном окружењу кроз властито стваралаштво уз подстицај и подршку.	3.a. Истражује и описује различите визуелне знакове у непосредном окружењу примјењујући усвојено знање у властитом стваралаштву уз подстицај и подршку.	3.a. Описује утицај обликовања визуелних знакова у комуникацији одговарајуће поруке примјењујући усвојено знање у властитом стваралаштву.	3.a. Анализира утицај ликовног обликовања визуелних знакова у комуникацији одговарајуће поруке примјењујући усвојено знање у властитом стваралаштву.	3.a. Процјењује улогу визуелне комуникације у медијима. 3.б. Демонстрира властито познавање медија примјењујући усвојено знање о визуелним знаковима и визуелној комуникацији у властитом стваралаштву и истраживањима.

Компонента:		2. Интеракција и комуникација у умјетности		
Исходи учења:				
1. Утврђује важност ликовне умјетности као облика комуникације у властитом и туђем стваралаштву.				
2. Анализира како креативни процеси, елементи умјетничког дјела, принципи дизајна доприносе комуникативности поруке умјетничког дјела.				
3. Истражује различите критеријуме за интерпретацију и вредновање умјетничких дјела.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Изражава своје мисли и осјећања ликовним језиком (црта, слика, моделује,...).	1.а. Описује својим ријечима жељену поруку властитог рада.	1.а. Објашњава начине комуникације жељене поруке у властитом и туђем стваралаштву.	1.а. Анализира успјешност комуникације жељене поруке у властитом и туђем стваралаштву.	1.а. Даје критички осврт о ефикасности ликовне комуникације порука у личном стваралаштву.
1.б. Описује својим ријечима поруку властитог ликовног израза уз подстицај и подршку.				
2.а. Није примјенљиво.	2.а. Описује својим ријечима на који начин ликовни елементи умјетничког дјела, те његова садржајна обиљежја доприносе преношењу/комуникацији и разумијевању умјетникове интенције и/или поруке дјела уз подршку.	2.а.Објашњава на који начин ликовни елементи умјетничког дјела те његова садржајна обиљежја доприносе преношењу/ комуникацији и разумијевању умјетникове интенције и/или поруке дјела.	2.а. Анализира на који начин ликовни елементи умјетничког дјела те његова стилска и садржајна обиљежја доприносе преношењу комуникацији/ и разумијевању умјетникове интенције и/или поруке дјела.	2.а. Даје критички осврт на који начин ликовни елементи умјетничког дјела те његова стилска и садржајна обиљежја доприносе преношењу комуникацији/ и разумијевању умјетникове интенције и/или поруке дјела.

3.a. Није примјенљиво.	3.a. Није примјенљиво.	3.a. Није примјенљиво.	3.a. Истражује на који начин различите ликовне појаве и облици ликовног стваралаштва захтијевају различите критеријуме за интерпретацију и вредновање уз подстицај и подршку.	3.a. Истражује на који начин различите ликовне појаве и облици ликовног стваралаштва захтијевају различите критеријуме за интерпретацију и вредновање.
Компонента:		3. Друштвена улога умјетности		
Исходи учења:				
1. Утврђује важност и улогу ликовне умјетности и умјетника у појединим друштвима, културама, цивилизацијама и временским епохама.				
2. Даје критички осврт на међусобни утицај ликовне умјетности и друштва.				
3. Утврђује важност културно-умјетничке баштине у обликовању властитог идентитета.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Није примјенљиво.	1.a. Није примјенљиво.	1.a. Описује улогу ликовне умјетности, споменичке баштине и умјетника у заједници.	1.a. Објашњава значење ликовне умјетности и умјетника у појединим друштвима и културама.	1.a. Истражује улогу и значење ликовне умјетности и умјетника у појединим друштвима и културама.
2.a. Није примјенљиво.	2.a. Није примјенљиво.	2.a. Није примјенљиво.	2.a. Објашњава утицај историјских и друштвених околности на ликовно стваралаштво на њему познатим ликовним дјелима.	2.a. Даје критички осврт о утицају историјских и друштвених околности на ликовно стваралаштво на њему познатим и новим ликовним дјелима.

3.a. Препознаје утицај културне баштине на властити идентитет.	3.a. Уочава утицај културне баштине на властити идентитет.	3.a. Описује утицај културне баштине на властити идентитет.	3.a. Објашњава својим ријечима утицај културне баштине на властити идентитет.	3.a. Критички вреднује улогу и важност одабраног примјера културно-умјетничке баштине за разумијевање себе, других појединаца и друштва у којима су настала.
ОБЛАСТ:		4. СЛУШАЊЕ И УПОЗНАВАЊЕ МУЗИКЕ		
Компонента:		1. Музичке стилске епохе		
Исходи учења:				
1. Објашњава карактеристике појединих музичких стилова и облика.				
2. Препознаје музичка дјела композитора кроз стилове.				
3. Утврђује естетску важност музике.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.a. Развија музички укус. 1.б. Упознаје богатство и разноликост музичких стилова. 1.в. Развија музичку меморију. 1.г. Препознаје и именује неке од једноставних облика музичког дјела (бројалица, успаванка, пригодна тематска пјесмица).	1.a. Препознаје по слуху умјетничку, традиционалну и популарну музику. 1.б. Слуша активно музику. 1.в. Описује доживљај и став након сусрета с музичким дјелима уживо или са снимка.	1.a. Описује мелодије које се изводе у појединим стилским епохама. 1.б. Препознаје дијелове сложених музичких облика (мотив, фраза, теме, дводјелне и тродјелне облике). 1.в. Разликује музичке врсте као једноставачне и вишеставачне.	1.a. Анализира више стилских праваца. 1.б. Анализира пјесме различитих врста и жанрова. 1.в. Уочава структуру слушаног музичког дјела (кантате, опере, оперете итд.)	1.a. Даје критички осврт на музичко-стилске епохе, врсте музике, музичке правце и жанрове у друштвено-историјском и културном контексту. 1.б. Детаљно анализира и упоређује музичко-изражајне компоненте као што је облик музичког дјела истакнутих композиција умјетничке,

				традиционалне и популарне музике.
2.а. Препознаје раније научене пјесмице на основу мелодије. 2.б. Слушно разликује карактер музичког дјела кроз утицај на властите емоције (тужно, радосно).	2.а. Препознаје композитора и његово дјело.	2.а. Уочава разлику међу врстама музике.	2.а. Анализира слушајући изражајна средства музике (темпо, динамику, карактер).	2.а. Даје критички осврт на дјела композитора различитих стилских епоха уз способност естетског доживљаја.
3.а. Уочава да музика доприноси стварању лијепе и угодне атмосфере (естетска вриједност музике).	3.а. Ствара музички укус.	3.а. Дефинише властите ставове о музици.	3.а. Ствара критеријуме за вредновање музике.	3.а. Примјењује музичку умјетност као средство свога израза.
Компонента:		2. Вокална и инструментална музика		
Исходи учења:				
1. Разликује вокалну, инструменталну и вокално-инструменталну музику.				
2. Разликује врсте пјевачких гласова те репродукује соло и групно пјевање.				
3. Препознаје музичке инструменте и саставе.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Препознаје лијепо, тачно и изражајно пјевање и свирање.	1.а. Разликује вокалну, инструменталну и вокално-инструменталну музику.	1.а. Уочава музичка дјела намијењена искључиво пјевању уз пратњу музичких инструмената.	1.а. Описује вокалну и инструменталну музику.	1.а. Критички анализира и повезује значај вокалног, инструменталног и вокално-инструменталног дјела.

2.а. Препознаје мушке и женске пјевачке гласове. 2.б. Разликује говор, ритмизовани говор и пјевање. 2.в. Вјежба правилно дисање и јасан изговор ријечи. 2.г. Развија самопоуздање и позитивну слику о себи у социјалној интеракцији.	2.а. Упорјеђује врсте гласова по обиму. 2.б. Запажа разлике у висини, јачини и трајању тона. 2.в. Примјењује правила тачног пјевања (интонацију, артикулацију, дикцију) која доводи до квалитетнијег групног музицирања. 2.г. Репродукује пјесме уз динамичко нијансирање.	2.а. Препознаје и именује дубоке, средње и високе мушке и женске пјевачке гласове у солистичким и групним наступима. 2.б. Утврђује знања о вокалној музици (соло пјевање и групно пјевање) и разликује врсте пјевачки хорова. 2.в. Репродукује двогласно пјевање. 2.г. Репродукује тачно одсвирани почетни тон, дикцију и правовремено узимање даха (фразирање).	2.а. Разликује врсте пјевачких група. 2б. Активно учествује у заједничком извођењу пјесме / композиције и упоређује властито извођење с извођењем других ученика. 2. в. Пјева индивидуално и у различитим групама на интерним и јавним приредбама.	2.а. Анализира слог вишегласног пјевања у различитим музичким жанровима. 2.б. Репродукује музику у оквиру слободних активности (хорско пјевање, бенд, фолклорна група). 2.в. Упорјеђује и аналитички слуша све извођачке улоге. 2.г. Анализира и упоређује технике вокалног извођења.
3.а. Препознаје и запажа разлике у висини, јачини и трајању тона. 3.б. Препознаје и разликује групне и солистичке садржаје музичког дјела.	3.а. Препознаје звук и изглед инструмената по групама.	3.а. Разликује групе инструмената које чине симфонијски оркестар и традиционалне инструменте. 3.б. Планира посјету музичким институцијама.	3.а. Описује улогу и значај инструмената и инструменталних извођачких састава у музици. 3.б. Повезује извођачке саставе с одређеним музичким стиливима.	3.а. Упорјеђује и критички анализира организацију сличних и различитих музичких врста (инструментални музички састави).

ОБЛАСТ:		5. СТВАРАЛАШТВО И РЕПРОДУКЦИЈА		
Компонента:		1. Пјевање по слуху и нотном запису		
Исходи учења:				
1. Развија музикалност и музичко памћење.				
2. Развија интонативно тачно пјевање и музичку писменост.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Развија и култивише дјечији глас. 1.б. Препознаје велики број пјесмица, бројалица и музичких игара.	1.а. Користи свој глас експресивно. 1.б. Анализира утиске о карактеру пјесме, те ритам и динамику.	1.а. Разликује и описује канон и соло пјесму. 1.б. Разликује дур и мол, те каденцу композиције.	1.а. Анализира властиту извођење с извођењем других. 1.б. Комбинује солистичко и групно извођење.	1.а. Критикује и утврђује важност активног слушања музике и извођења по слуху. 1.б. Даје критички осврт на запамћене мелодије.
1.в. Развија музичку меморију. 1.г. Разликује лијепо и изражајно пјевање.				
2.а. Развија осјећај за висину тона, трајање и квалитету звука. 2.б. Препознаје мелодију у различитим варијантама, пратећи ритам рукама, главом или осталим покретима тијела.	2.а. Утврђује основну мелодију (тему пјесме) и интонацију кроз одговарајуће музичке примјере 2.б. Разликује музичке знакове у нотном запису (динамика, темпо) ноте и паузе по трајању, те репетицију. 2.в. Репродукује	2.а. Утврђује основне карактеристике дур и мол љествица. 2.б. Примјењује сложеније ритамске фигуре (триола, синкопа). 2.в. Описује музику с једноставном формом, мелодијом и ритмом. 2.г. Анализира чисто, тачно пјевање и правилно изговарање слогова у	2.а. Анализира смјер кретања мелодије (с назнаком на мелодијске скокове). 2.б. Анализира и вјежба ритам с ритамском табелом, ритамским слоговима уз куцање. 2.в. Упоређује и показује правилно измјењивање тешких и лаких јединица унутар једног	2.а. Даје критички осврт на задате мелодије (с посебним освртом на солистичко и групно пјевање). 2.б. Упоређује и критички се осврће на тонску грађу. 2.в. Анализира музички аранжман.

	мелодију, ритам и текст пјесама по слуху и нотном запису.	тексту. 2.д. Разликује јединицу бројања (мјеру) у такту, те просте и сложене тактове.	такта.	
Компонента:		2. Свирање по нотном запису и импровизација		
Исходи учења:				
1. Примјењује нотни запис на инструментарију.				
2. Развија музичку писменост.				
3. Репродукује групно музицирање (хор и инструментални састави).				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Разликује свирање ритма и свирање мелодије. 1.б. Препознаје и имитира звукове који га окружују.	1.а. Разликује инструменте школског инструментарија. 1.б. Репродукује ритам и метар бројалица на удараљкама.	1.а. Репродукује краће инструменталне композиције на мелодијским удараљкама (или неком другом мелодијском инструменту). 1.б. Репродукује музику у оквиру слободних активности кроз групно музицирање.	1.а. Упоређује и импровизује нотне записе према могућностима извођења на задатом инструменту.	1.б. Даје критички осврт на инструменталну пратњу, аранжман.
2.а. Препознаје музички рјечник: пјевање, свирање, музика, музичка приредба. 2.б. Препознаје гласне и тихе, високе и дубоке тонове. 2.в. Разликује мелодијске	2.а. Ствара мелодију на задати текст и развија осјећај за музичку агогику.	2.а. Примјењује основе музичког писма и ствара музику уз примјену нотног записа, темпа и динамике извођења.	2.а. Анализира задати текст и ствара мелодију (одређује мјеру/такт) и промјену темпа током извођења. 2б. Користи музичку терминологију у анализи.	2.а. Даје критички осврт на различите нотне записе. 2б. Ствара нотни запис уз примјену музичких знакова на инструментарију без помоћи наставника.

игре од импровизације.				
3.а. Репродукује једногласно пјевање. 3.б. Развија музикалност са специфичним способностима (препознаје и опонаша звукове).	3.а. Развија осјећај за групно музицирање (култура понашања у склопу музичке групе).	3.а. Ствара позитивну слику и развија свијест о значају сваког појединца у вокалном и инструменталном ансамблу.	3.а. Пјева самостално, те у ансамблу уз ритмичку пратњу инструмената које има на располагању.	3.а. Експериментише с новим звуковима као појединац или у групама. 3.б. Даје критички осврт на вокалне/ инструменталне саставе и технике пјевања и свирања.
ОБЛАСТ:		6. ЕЛЕМЕНТИ МУЗИЧКЕ КРЕАТИВНОСТИ		
Компонента:		1. Стварање и визуелизација музике		
Исходи учења:				
1. Описује музику кроз ликовно и текстуално изражавање.				
2. Примјењује стечена знања у музичкој теорији и пракси (комбинује ријечи, инструменте и звук).				
3. Објашњава улогу музике у друштву и важност примјене исте у медијима.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Изражава цртањем музичке импресије настале слушањем музике. 2.б. Изражава властитим тијелом и/или моделовањем музички доживљај.	1.а. Илуструје примјере музичких инструмената, укључујући и традиционалне, те атмосферу композиције.	1.а. Илуструје креативно доживљаје (ликовно, текстуално) слушаних музичких примјера.	1.а. Илуструје и текстуално описује одломке из појединих музичких дјела (представе, мјузикле, опере и слично).	1.а. Илуструје доживљај музичких стилских епоха (графити, плакати, школски часописи и слично).

2.а. Осмишљава текст на већ познатој мелодији. 2.б. Осмишљава нове бројалице или риме уз покрет. 2.в. Израђује музичке инструменте (звечке, ударалке и дувачке инструменте од предмета и материјала који су доступни и примјерени њиховом узрасту) уз подстицај и подршку.	2.а. Проналази рјешење самостално или као дио групе у задатим музичким вјежбама користећи звук, покрет, ритам или мелодију. 2.б. Разликује звучне ефекте и занимљивости у креативној игри.	2.а. Ствара кратке мелодијске/ритмичке фразе са усвојеном примјеном агогике. 2 б. Осмишљава кратке мелодије на доступним инструментима. 2 в. Спаја текст и мелодију у смисаоне цјелине.	2.а. Ствара аранжмане за свирање на Орфовим ритмичким инструментима.	2.а. Анализира основна садржајна средства у властитом и туђем стваралаштву. 2.б. Даје критички осврт на облике музичког стварања.
3.а. Повезује развој музике с развојем других умјетности (плес, рецитација, пјевање, цртање). 3.б. Посјећује културне догађаје примјерене добу уз подстицај и подршку.	3.а. Посјећује културне догађаје (примјерене узрасту) и исказује своје мишљење о њима. 3.б. Уочава правилно понашање у публици кроз пажљиво слушање током извођења.	3.а. Објашњава друштвено-културни контекст у ком се изводи одређена традиционална музика Европе и шире. 3.б. Разликује културне догађаје које посјећује.	3.а. Развија свијест о различитим музичким културама, умјетницима, народима, религијама и обичајима посјећујући концерте или путем медија (ТВ, ПЦ, ЦД итд.).	3.а. Развија властити музички идентитет (културни, национални, глобални). 3.б. Даје критички осврт на однос стварности према музичкој умјетности. 3.в. Израђује музичке програмске књижице и плакате. 3.г. Истражује улогу музике у областима као што су биоскоп, позориште, медији или интернет.

Компонента:		2. Аспекти извођења		
Исходи учења: 1. Комбинује елементе плеса, драме и музике. 2. Импровизује звук рукама, ногама, инструментима којим располаже. 3. Изводи јавне наступе – продукција и репродукција музике.				
Индикатори у складу са узрастом ученика за:				
крај предшколског васпитања и образовања	крај 3. разреда (8/9 год.)	крај 6. разреда (11/12 год.)	крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1.а. Развија психо-моторичке вјештине и способности (кроз музичке игре). 1.б. Употпуњује музику драматизацијом (код слушања или приликом пјевања). 1.в. Препознаје два основна покрета: покрет у метру (по добама) и покрет у ритму (на сваки слог текста).	1.а. Ствара комбинацијом ријечи, инструмента и покрета.	1.а. Комбинује и осмишљава покрете уз примјере различити музичких врста.	1.а. Анализира разлике и сличности у дјелима у којима су повезане музика, плес и драма (опере, балети, музички игракази, мјузикли, филмска музика итд.).	1.а. Ствара различите музичке активности у складу с властитим интересима и склоностима (пјевање, свирање, плес и покрет, драма). 1.б. Репродукује плесну кореографију различитих дјела класичне, традиционалне и популарне музике у групи или у пару.
2.а. Развија осјећај за ритам и координацију покрета звуковима који га окружују и које производи.	2.а. Осмишљава музички играказ. 2.б. Развија осјећај за ритам покретима тијела уз Орфов инструментаријум.	2.а. Развија музичку креативност и вјештине користећи инструменте и кореографију плеса.	2.а. Импровизује на музичке теме. 2.б. Осмишљава и изводи пратње (инструменталне и плесне) за слушане мелодије.	2.а. Проналази нова рјешења у интерпретацији музике. 2.б. Експериментише са звуковима (тоновима и шумовима). 2.в. Ствара различите ритамске примјере.

3.а. Даје иницијативу и учествује у организовању музичких игара (самостално или у групи). 3.б. Препознаје важност јавног наступа и стиче самопоуздање.	3.а. Наступа на интерним и јавним приредбама изводећи пјесме и плесне драматизације (приче, бајке, басне, народне плесове).	3.а. Учествоје у организовању различитих музичких играка. 3.б. Наступа самостално и у групи те изводи поједине пјесме/композиције.	3.а. Репродукује самостално и у ансамблу, користећи свој глас или инструмент прецизно и јасно, уз контролу и изражајно.	3.а. Наступа у школи и изван ње (пјевање, свирање, плес, стваралаштво). 3.б. Даје критички осврт на изведени музички програм.
--	--	--	--	---

Области, компоненте и исходи учења за умјетничко подручје

СТВАРАЛАШТВО И ПРОДУКЦИЈА

Исходи учења за:

Основна изражајна средства и принципи ликовне умјетности

1. Анализира основна изражајна средства и принципе у властитом и туђем стваралаштву, те умјетничким дјелима.
2. Процјењује и упоређује ликовне принципе у свом окружењу.
3. Ликовно обликује цјелине полазећи од ликовних принципа.

Ликовни медији и технике

1. Истражује различите ликовне медије, технике и алате у властитом визуелном изражавању.
2. Истражује ликовне медије, технике и алате у умјетничким дјелима.
3. Повезује стечено искуство и вјештине са знањем из других области и у властитом животу.

Стваралачки/истраживачки процес

1. Предлаже идејна рјешења и иновације.
2. Процјењује и примјењује фазе радног (стваралачког и истраживачког) процеса.
3. Ствара креације и рекомпонује.

РАЗМИШЉАЊЕ И РЕФЛЕКСИЈА

Исходи учења за:

Визуелно мишљење и писменост

1. Посматра и уочава, истраживачки, различите визуелне и ликовне садржаје.
2. Користи визуелни језик у властитом ликовном и вербалном изражавању.
3. Примјењује властиту визуелну писменост у свакодневном животу.

Знање о умјетности

1. Истражује дјела и различите врсте ликовних и визуелних умјетности.
2. Утврђује важност и улогу културно-умјетничких институција.
3. Анализира како различити контексти утичу на ликовну умјетност (стилске карактеристике).
4. Примјењује знање о теорији умјетности у истраживању умјетничких дјела.

Доживљај, анализа дјела и критички осврт

1. Анализира умјетничка дјела изражавајући властити критички став.
2. Даје критички осврт и вреднује властити и туђи стваралачки и истраживачки рад.
3. Упорјеђује ликовна дјела и визуелне појаве из непосредног окружења успостављајући квалитативне односе.
4. Анализира примјере културне баштине у БиХ те критички процјењује важност њеног очувања.
5. Доноси критички суд о културно-умјетничким догађајима.

ЕСТЕТИКА, КОНСТРУКЦИЈА, ФУНКЦИЈА

Исходи учења за:

Активан однос према визуелној околини

1. Истражује простор примјењујући знање о архитектонским дјелима и урбанистичким цјелинама (у непосредној околини).
2. Утврђује важност квалитетног обликовања и естетике употребних предмета примјењујући знање о примијењеним умјетностима и дизајну.
3. Анализира визуелне знакове примјењујући знање о визуелној комуникацији.

Интеракција и комуникација у умјетности

1. Утврђује важност ликовне умјетности као облика комуникације у властитом и туђем стваралаштву.
2. Анализира како креативни процеси, елементи умјетничкога дјела, принципи дизајна доприносе комуникативности поруке умјетничког дјела.
3. Истражује различите критеријуме за интерпретацију и вредновање умјетничких дјела.

Друштвена улога умјетности

1. Утврђује важност и улогу ликовне умјетности и умјетника у појединим друштвима, културама, цивилизацијама и временским епохама.
2. Даје критички осврт на међусобни утицај ликовне умјетности и друштва.
3. Утврђује важност културно-умјетничке баштине у обликовању властитог идентитета.

СЛУШАЊЕ И УПОЗНАВАЊЕ МУЗИКЕ**Исходи учења за:****Музичке стилске епохе**

1. Објашњава карактеристике појединих музичких стилова и облика.
2. Препознаје музичка дјела композитора кроз стилове.
3. Утврђује естетску важност музике.

Вокална и инструментална музика

1. Разликује вокалну, инструменталну и вокално-инструменталну музику.
2. Разликује врсте пјевачких гласова те репродукује соло и групно пјевање.
3. Препознаје музичке инструменте и саставе.

СТВАРАЛАШТВО И РЕПРОДУКЦИЈА**Исходи учења за:****Пјевање по слуху и нотном запису**

1. Развија музикалност и музичко памћење.
2. Развија интонативно тачно пјевање и музичку писменост.

Свирање по нотном запису и импровизација

1. Примјењује нотни запис на инструментарију.
2. Развија музичку писменост.
3. Репродукује групно музицирање (хор и инструментални састави).

ЕЛЕМЕНТИ МУЗИЧКЕ КРЕАТИВНОСТИ**Исходи учења за:****Стварање и визуелизације музике**

1. Описује музику кроз ликовно и текстуално изражавање.
2. Примјењује стечена знања у музичкој теорији и пракси (комбинује ријечи, инструменте и звук).
3. Објашњава улогу музике у друштву и важност њене примјене у медијима.

Аспекти извођења

1. Комбинује елементе плеса, драме и музике.
2. Импровизује звук рукама, ногама, инструментима којим располаже.
3. Изводи јавне наступе – продукција и репродукција музике.

**Схематски приказ области и компоненти за
УМЈЕТНИЧКО ПОДРУЧЈЕ**

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ – ПРОЖИМАЈУЋЕ ТЕМЕ ЗА умјетничко подручје

Кључна компетенција	Прожимајући индикатори
Језично-комуникацијска компетенција на матерњем језику	• Чита, разумије и анализира књижевне и информативне текстове; • Пише разне врсте текста за различите намјене и публику; • Прича и слуша ради преноса и разумијевања информација с поштовањем и ефикасно у различитим ситуацијама и у различите сврхе у конструктивном и критичком дијалогу; • Пише сложене текстове; • Критички оцјењује комуникације у различитим облицима; • Изражава позитивне ставове и показује вјештине за ефикасну међукултуралну комуникацију.
а. Математичка писменост	• Способност и спремност кориштења математичких облика мишљења (логичко и просторно размишљање) и приказивања (формула, модела, конструкција, графика/дијаграма) који имају универзалну примјену код објашњавања и описивања стварности; • Познавање математичких појмова и концепата, укључујући најважније геометријске и алгебарске теореме; • Поштивање истине као темеља математичког размишљања.
б. Компетенција у науци и технологији	• Способност разумијевања и примјене (декодирање, тумачење и разликовање) разних врста приказивања математичких елемената, феномена и ситуација, одабир и замјена начина приказивања ако и када је то потребно; • Способност и спремност да се употребе знања и методологија да би се објаснила природа. Компетенција у технологији се тумачи као примјена знања да би се промијенило природно окружење у складу са људским потребама; • Разумијевање односа између технологије и других подручја: научни напредак (нпр. у медицини), друштву (вриједности, морална питања), култури (нпр. мултимедији), или окружењу (загађеност, одрживи развој); • Спремност стицања знања из природних наука и интерес за науку, те научну и технолошку каријеру.
Информатичка писменост (информацијска, медијска, технолошка)	• Критичко коришћење информатичко-комуникацијске технологије за добијање, вредновање и чување информација, за продукцију, представљање и размјену информација и за учешће у виртуелним друштвеним мрежама; • Свјест о разликама између реалног и виртуелног свијета; • Употреба технологије у сврху развоја креативности, иновативности и укључавања у друштво, коришћење технологије за подршку критичког начина размишљања; • Поштовање приватности код коришћења друштвених мрежа поштивање етичких начела, препознавање поузданост и ваљаности придобијених информација, употреба мрежа за

	ширење хоризонта
--	------------------

Учити како се учи	• Развијање одговорности за властито учење, самопроцјена и дефинисање властитих циљева учења: ✎ развијање свијести о властитим могућностима и о властитим јаким и slabим странама, стиливима учења, интелигенцијама као и способности идентификовања сопствених потреба ради примјене сопствених стратегија и процедура у процесу учења. • Развијање способности поправљања, побољшавања (саморегулација): ✎ претпланирање, извршење, контрола, корекција различитих облика комуникативних активности (рецепције, интеракције, продукције, медијације). • Употреба различитих метода и стратегија учења: - познавање и свјесно коришћење различитих стратегија учења; ✎ омогућавање ученику да стекне способност откривања свог најуспешнијег и најбржег начина за учење, да одабере различите могућности и да најбоље примијени у пракси; ✎ развијање критичког става до тога шта ученик у школи учи до властитог процеса учења; ✎ способност организације и уређивање властитог учења, развијање упорности; ✎ развијање самотивације, самопоуздања, потребе за континуираним учењем.
-------------------	---

Социјална и грађанска компетенција	• Препознавање властитих емоција, интерес за и поштовање других култура; • Разумијевање властитог народног идентитета и себе као припадника одређене заједнице и у интеракцији с културним идентитетом Европе и остатка свијета; • Свијест о европском и свјетском културном наслеђу и о културној и језичкој разноврсности свијета; • Познавање лингвистичких и културних посебности друштва и заједница у којим се говори одређени страни језик; • Развијање свијести и разумијевања социокултурних и међукултурних правила и норми употребе страног језика, и развијање одговарајућих стратегија за комуникацију, интерпретацију и коришћење порука у складу са овим правилима и нормама (социолингвистичка компетенција); ➤ Уважавање карактеристичких црта друштвених односа (поздрави, начин обраћања); ➤ Уважавање правила лијепог понашања (изразити захвалност, наклоност, подијелити бригу, радост, итд.); ➤ Способност препознавања дијалекта и акцента (кроз лексичке, граматичке, фонолошке, гласовне, паралингвистичке елементе, нпр. говор тијела,); • Конструктивна комуникација и поштовање у друштвеним ситуацијама, квалитетна комуникација између саговорника.
Самоиницијатива и предузетничка компетенција	• Управљање пројектима; • Препознавање властитих јаких и слабих страна; • Рад у тимовима на кооперативан и флексибилан начин; • Конструктивно сарађивање у активностима и употреба вјештина групног рада; • Управљање ризиком и развијање свијести о одговорности.
Културна свијест и културно изражавање	• Избјегавање стереотипа, примање компромиса, развијање властитог интегритета и поштовање интегритета других, примјерно самопоуздање; • Конструктивно изражавање властитог мишљења и фрустрација, способност емпатије; • Познавање најзначајнијих културних достигнућа, укључујући и попкултуру, цијењење умјетничког рада и културних догађаја; • Уважавање и уживање у умјетничким дјелима и изведбама и развијање осјећаја за лијепо.
Креативно-продуктивна компетенција	• Развијање комплексног мишљења: ➤ сажимање, генерализовање, подршка употреби виших когнитивних способности, као што су анализа, синтеза, вредновање, употреба критичког мишљења (разликовање између чињеница и мишљења, аргументовање теза); ➤ употреба логичног структурисања и низања аргумената. • Развијање креативности и потребе за израживање, те осјећај за естетске вриједности: ➤ производња и повезивање различитих идеја, производња претпоставки и различитих производа. • Развијање отворености различитог културног изражавања и

	припремљености за развијање властите креативности и способности изражавања: ☞ способност толерисања супротних идеја; ☞ доношење закључака независно; ☞ развијање позитивног става и спремности за релативизирање сопственог становишта и система вриједности, развијање спремности за одступање у односу на устаљена понашања према другим културама. • Подршка радозналости, жељи за новим знањима: ☞ омогућавање изражавања властитих мисли, идеја, емоција; ☞ развијање способности посматрања, учествовања и интегрисања нових искустава и спремности за мијењање претходних.
--	--

Literatura za umjetničko područje

- Blacking, John (1976.) *How Musical is Man?* London: University of Washington Press.
- Buble, Nikola (2004.) *Kulturološki pristup glazbi*. Split: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Ogranak Matice hrvatske Split.
- Rihtman-Auguštin, Dunja (1984.) *Struktura tradicijskog mišljenja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Smjernice za umjetnički odgoj*, Prva svjetska konferencija o umjetničkom odgoju, Lisabon: UNESCO, 2006.
http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2009/09/Smjernice_UNESCO_o_umjetnickom_odgoju_06.pdf
- Arts and Cultural Education at School in Europe*, Brussels: Eurydice, Education, Audiovisual & Culture Executive Agency, 2009.
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113en.pdf
- Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education*, The Second World Conference on Arts Education, Seoul: UNESCO, 2010.
http://portal.unesco.org/culture/en/files/41117/12798106085Seoul_Agenda_Goals_for_the_Development_of_Arts_Education.pdf/Seoul+Agenda_Goals+for+the+Development+of+Arts+Education.pdf
- National Core Curriculum For Basic Education 2004: National Core Curriculum For Basic Education Intended For Pupils Subject To Compulsory Education*, Helsinki: Finnish National Board of Education, 2004., str. 233-238.
- National Core Curriculum for Upper Secondary Schools 2003: National Core Curriculum for General Upper Secondary Education Intended for Young People*, Helsinki: Finnish National Board of Education, 2003., str. 204-207.
- Curriculum for the compulsory school, preschool class and the recreation centre*, Stockholm, 2011., str. 22-32.
- Upper Secondary School 2011*, Stockholm, 2011., str. 207-214.
- National curriculum for basic schools*, Tallinn: Government of the Republic, 2011., str. 20-26.
- Subject field: Art subjects*, u: *National curriculum for upper secondary schools*, Tallinn: Government of the Republic, 2011., str. 1-4, 10-16. http://www.ibe.unesco.org/curricula/estonia/er_usfw_2011_eng.pdf
- Framework Education Programme for Basic Education*, Prag, 2007., str. 70-72.
- Framework Education Programme for Secondary General Education (Grammar Schools)*, Prag, 2007., str. 54-55.
- Art and design programmes of study: key stages 1 and 2*, National curriculum in England, 2013.
<https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study>
- Art and design programmes of study: key stage 3*, National curriculum in England, 2013.
<https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study>
- Arts education (Elementary school) – Saskatchewan – Curricula. 2. Competency-based education – Saskatchewan*. Ministry of Education, 2011., str. 1-17, 21, 22-24, 34.
https://www.curriculum.gov.sk.ca/webapps/moe-curriculum-BBLEARN/index.jsp?lang=en&subj=arts_education&level=1
- Visual Art 10, 20, 30 Curriculum Requirements, Saskatchewan Education*, 1996.
https://www.curriculum.gov.sk.ca/webapps/moe-curriculum-BBLEARN/index.jsp?lang=en&subj=arts_education&level=102030
<http://www.australiancurriculum.edu.au/the-arts/visual-arts/curriculum/f-10?layout=1>
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2011., str. 152-188.
http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
- Prijedlog Nacionalnog kurikuluma nastavnoga predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost*, Zagreb: Cjelovita kurikularna reforma, 2016.
<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Likovna-kultura-i-Likovna-umjetnost.pdf>

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb, kolovoza 2016. godine: <file:///C:/Users/HOME/Downloads/Nastavni%20plan%20i%20program%20za%20OS.pdf>; (23. 9. 2016.).

Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost. Zagreb, veljače 2016. godine: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Glazbena-kultura-i-glazbena-umjetnost.pdf>; (8. 9. 2016.).

Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta (osnovno i srednje obrazovanje) Glazbena kultura i Glazbena umjetnost: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Glazbena-kultura-i-glazbena-umjetnost.pdf>; (8. 9. 2016.). - printano

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednje obrazovanje – Republika Hrvatska – Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf; (8. 9. 2016.). – (str. 208 – umjetničko područje) – (str. 212-213 – glazbena kultura i umjetnost)

<https://www.ncvvo.hr>; (22.9.2016.).

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Okvir-za-vrednovanje.pdf>; (22.9.2016.).

Department for Education. The national curriculum in England. Key stages 1 and 2 framework document. September 2013.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425601/PRIMARY_national_curriculum.pdf; (4. 9. 2016.).

Statutory curriculum in England: music programmes of study. Published 11 September 2013. Contents: Key stage 1; Key stage 2; Key stage 3. <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-music-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-music-programmes-of-study>; (3. 9. 2016.).

Government of western Australia. School Curriculum and Standards Authority. Music. Rationale.

<http://k10outline.scsa.wa.edu.au/data/print-to-pdf/api.php?url=http%3A%2F%2Fk10outline.scsa.wa.edu.au%2Fhome%2Fprint-to-pdf%2Fprint-to-pdf%3FcourseID%3D51004%2C>; (4.9.2016.).

Оквир националног курикулума – основи учења и наставе (за обуке и огледну примену):

<http://www.osdositej.edu.rs/222.pdf>; (8. 9. 2016.).

Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године (Службени гласник РС, бр. 107/2012):

<http://www.vtsnis.edu.rs/StrategijaObrazovanja.pdf>; (8. 9. 2016.).

<http://www.rpz-rs.org/277/rpz-rs/NPP/za/predskolsko/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9EvniH97IW>; (8. 9. 2016.).

[http://www.mozks-](http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpciDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskome%20jeziku%20a%20gimnazije%20%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf)

<ksb.ba/Dokumenti/OpciDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskome%20jeziku%20a%20gimnazije%20%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf>; (22.9.2016.).

<http://www.rpz-rs.org/jezik/lat#.V9Ew7ih97IW>; (8. 9. 2016.).

МПИК Републике Српске, Програм предшколског васпитања и образовања:

[http://www.rpz-](http://www.rpz-rs.org/sajt/doc/file/web_portal/05/5.1/Program%20predskolskog%20vaspitanja%20i%20obrazovanja.pdf)

rs.org/sajt/doc/file/web_portal/05/5.1/Program%20predskolskog%20vaspitanja%20i%20obrazovanja.pdf; (8. 9. 2016.).

МПИК Републике Српске, НПП за основно образовање и васпитање:

<http://www.rpz-rs.org/21/rpz-rs/NPP/za/osnovno/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9Ev5yh97IV>; (8. 9. 2016.).

МПИК Републике Српске, НПП за средње образовање и васпитање:

<http://www.rpz-rs.org/22/rpz-rs/NPP/za/srednje/obrazovanje/i/vaspitanje#.V9Ewryh97IU>; (8. 9. 2016.).

Федерални Оквирни НПП за деветогодишњу основну школу у Федерацији БиХ:

http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/Zakonska_akta/okvini%20npp.pdf; (8. 9. 2016.).

Педагошки завод тузланског кантона:

<http://pztz.ba/Pare.aspx?id1=62>; (21.9.2016.) – предшколско, 1.- 9. разреда ОШ и средње образовање

NPP za gimnazije na hrvatskom jeziku u BiH:

[http://www.mozks-](http://www.mozks-ksb.ba/Dokumenti/OpciDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskom%20jeziku%20u%20BiH.pdf)

ksb.ba/Dokumenti/OpciDokumenti/Nastavni%20plan%20i%20program%20na%20hrvatskome%20jeziku%20za%20gimnazije%20%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini.pdf; (21. 9. 2016.)

Federalni Okvirni NPP za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH:

http://www.sobih.ba/siteoo/images/stories/galerije/Zakonska_akta/okvini%20npp.pdf; (8. 9. 2016.).

Pedagoški zavod tuzlanskog kantona:

<http://pztz.ba/Page.aspx?id1=62>; (21.9.2016.) – predškolsko, 1.- 9. razreda OŠ i srednje obrazovanje

Zavod za školstvo:

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi>; (8. 9. 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/predskolsko>; (8. 9. 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/osnovno>; (8. 9. 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/gimnazija>; (8. 9. 2016.).

<http://www.zzs.gov.me/naslovna/programi/sss>; (8. 9. 2016.).

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/vrtci_kur.pdf; (8. 9. 2016.). – (str. 23 – umetnost-glasba).

АГЕНЦИЈА ЗА ПРЕДШКОЛСКО,
ОСНОВНО И СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

Издавач:

Агенција за предшколско, основно и средње образовање

За издавача:

Маја Стојкић, директор Агенције за предшколско, основно и средње образовање

Лектура:

Босиљка Спремо

ДТП:

АПОСО